

Til
postmottak@kld.dep.no

Vår dato: 17.01.2024
Deres dato: [Deres dato]
Vår referanse: Marit Bærøe
Deres referanse: **23/5569**

23/5569 innspill til natur- og klimameldinger

Det nye globale rammeverket for både natur og klima legger stor vekt på involvering, og Sjømat Norge takker for muligheten til å gi innspill i oppstarten for utarbeiding av stortingsmeldinger for klima og naturmangfold.

For å begrense klimaendringene må utslippene av CO2 ned. Derfor er det fornuftig at oppfølgingen av naturavtalen sees i sammenheng med oppfølgingen av klimaavtalen slik at det sørges for et rammeverk som dekker målene i begge avtalene.

Sjømatproduksjonen er avhengig av forutsigbare klimatiske forhold og friskt hav. Kyst og havområdene gir oss mange naturgoder vi må ivareta, og vår havbaserte matproduksjon er viktig å sikre for fremtiden. Dette ønsker vi rette et fokus mot i vårt innspill til Stortingsmeldingene som skal utformes i tiden fremover.

Innledningsvis vil vi også presisere at det ville vært fornuftig å avvente denne innspillsrunden til etter fristen for naturrisikoutvalgets utredning 1.februar, da momenter i denne høyst sannsynlig vil være av relevans for innspill til videre utarbeidelse av stortingsmeldingene.

Sjømatproduksjon som virkemiddel for å nå FNs mål om bærekraftig utvikling

Matproduksjon har stor innvirkning på miljø, herunder biodiversitet og klima. Norge har sluttet seg til FNs mål om bærekraftig utvikling, og flere av disse er særlig relevante for sjømatproduksjon. Disse er mål nummer **2** som handler om å **utrydde sult, 13 stoppe klimaendringene, 14 livet i havet og 15 livet på land.**

Samtidig er det utfordrende at det er konflikter mellom målformuleringene når det gjelder tiltak som må iverksettes for å sørge for at man kommer over i riktig spor for bærekraftig utvikling. All matproduksjon må økes for å dekke behovet til den voksende

verdensbefolkningen. Samtidig må de totale miljøpåvirkningene ned globalt, og ikke minst må vi håndtere de områder der bæreevnen allerede er overskredet.

Det er svært viktig at behovet for å kompromisse i valget av tiltak belyses grundig i stortingsmeldingene. Sjømatproduksjon i Norge oppfyller allerede langt på vei flere av FNs mål om bærekraftig utvikling, og når det gjelder matsikkerhet (utrydde sult), er vekst i sjømatproduksjonen helt sentralt, både for å kunne dekke behovet for økt volum, og for å bidra til redusert belastning på landareal, jmf. mål 15 (livet på land).

FNs matvareorganisasjon (FAO) peker på at mer av maten vi skal spise må komme fra havet. Sjømat har et lavt klimaavtrykk, og er av vesentlig betydning for å fremme helse i et sunt kosthold, slik WHO anbefaler.

FN estimerer en befolkningsvekst til 8.5 milliarder i 2030, men dagens matvaresystem er ikke dimensjonert for å produsere tilstrekkelig sunn og bærekraftig mat til jordens befolkning det neste tiåret. Produksjonen av mat på landjorda er på grensen av hva kloden tåler, så vi må under vann! Under havoverflaten har vi et stort potensial. Hele 71 prosent av planetens overflate er hav, men likevel kommer kun 3% av kaloriene fra akvatisk miljø, og bare en del fra havet. Det årlige bioproduksjonen i havet er på samme størrelsesorden som på land, og det meste kan være nyttbart i matverdikjeden.

En voksende verdensbefolkning vil trenge mer sjømat. Samtidig trues mange villfiskbestander av overfiske og mangelfull forvaltning. Den globale veksten i sjømatkonsumet kan derfor ikke komme fra villfanget fisk om den skal være bærekraftig. Det er akvakultur som vil måtte representere brorparten av denne veksten når det gjelder fisk, bl.a. ved at biomasse fra lavere trofiske nivå i havet kan brukes som fôr, i stedet for vegetabiliske råvarer.

Vi kan bidra til å møte dette matbehovet globalt. Norge har her en unik posisjon med våre naturgitte fortrinn, og vi er verdensledende innen produksjon av oppdrettslaks. I tillegg til økt produksjon i Norge, har norsk sjømatindustri kommet langt i teknologiutvikling og innovasjon, som kan overføres til oppdrett av andre arter i resten av verden. Men skal Norge bidra også fremover, må vi en plan for forvaltning av forsvarlig bruk av natur, samt utforme solide og kunnskapsbaserte tiltak for klima. Det må utformes et helhetlig forvaltningssystem for sjømatproduksjon, både akvakultur og fangstbasert, som er rettet mot økt produksjon balansert innenfor rammer som følger at FNs mål om bærekraftig utvikling. Stortingsmeldingen må bl.a. beskrive hvordan tilstrekkelig egnede arealer skal sikres for sjømatproduksjon. Dette er helt sentralt for at sjømaten skal være et viktig bidrag i fremtidens natur- og klimaforvaltning.

Bruk av havet kan løse flere av klimautfordringene

Klimatiltak knyttet til havet kan bidra med 35 prosent av kuttene som er nødvendige for å begrense den globale oppvarmingen til halvannen grad innen 2050. Det viser den siste rapporten fra det Internasjonale havpanelet, som ble lagt fram under høynivåuka i FNs generalforsamling. Her kan Norge bidra.

Naturmangfoldet håndteres gjennom nasjonale rammebetingelser, i tillegg til globalt forpliktende avtaler mellom nasjonene. Norge er en av de mange nasjonene som har stilt seg positiv til slike globale naturavtaler for land og hav, bl a gjennom å ta vare på naturverdier for fremtiden ved å ivareta uberørt natur, samt gjennom å forvalte natur for produksjon av sunn mat i fremtiden. Sjømat Norge er opptatt av at stortingsmeldingen for naturmangfold belyser viktigheten av at arbeidet med beskyttelse av natur gjøres målrettet og kunnskapsbasert, gjennom tydelig forvaltning og med en sammenhengende og forutsigbar bruk- og vern- politikk, da dette i stor grad vil kunne berøre og påvirke potensialet for sjømatproduksjon, både gjennom høsting og akvakultur.

Bruk og vern i kombinasjon som løsning på natur- og klimautfordringene

For sjømatnæringens del er det viktig å finne gode løsninger for hvordan produsere maten på den best mulige måten gjennom en forsvarlig bruk av natur, men også ansvarlig forvaltning for å bidra til økt matproduksjon, som også begrenser klimetrykket.

Det er viktige avveininger å ta når sårbare naturtyper skal beskyttes, særlig i områder som er særdeles egnet for matproduksjon eller annen industri, som samtidig bidrar til det grønne skiftet. Så skal Norge bidra med sjømat til en stadig voksende verdensbefolkning fremover, må vi ha en plan for forsvarlig bruk av natur, samt utforme solide og kunnskapsbaserte tiltak for å sikre en bærekraftig utvikling. Det dreier seg om en kontinuerlig forbedringsprosess der kryssende hensyn innen bruk og bevaring må ivaretas på en balansert måte.

Vi må få på plass et helhetlig forvaltningssystem for matproduksjon fra havet, der vi sikrer tilstrekkelig egnede arealer for matproduksjon under vann, samtidig som vi jobber for å oppnå verdiskaping innenfor bærekraftige rammer, med en akseptabel miljøpåvirkning.

Vi imøteser en miljø- og klimapolitikk som legger til rette for bærekraftig bruk av naturen, både gjennom samfunnsmessig, økonomisk og miljømessig ansvarlighet. Vi kan ikke unngå å gjøre dette i pakt med naturen, det er en forutsetning for å få dette til. Et av flere tiltak her er kunnskapsbasert tilrettelegging for benyttelse av egnede arealer for å produsere og høste mer bærekraftig sjømat. Da må det fremmes mer kunnskap om

arters utbredelse, arters sårbarhet og ikke minst – hvordan ulike aktiviteter påvirker naturtyper.

Kysten langs Norge er svært godt egnet for havbruk, der naturgitte fortrinn gir de beste forutsetningene produksjon av sjømat. Men vi har også mange andre viktige vekstnæringer i samme hav, derfor er våre felles havområder og vår langstrakte kyst viktig å forvalte riktig for også sameksistens i fremtiden. Både for å møte matbehovene, men også for å gi plass til det grønne skiftet innen kraft og energi, samt frakt og ferdsel. Men aller viktigst er det å ivareta nøkkelen for det hele, naturen vår. Det er den som skal bære vår eksistens og mye av den økonomiske veksten fremover.

Forvaltningen av akvakulturnæringen må være tidsriktig og tilpasset de generelle endringene i samfunnet, men også de endringene som skjer i næringene med nye driftsformer og ny teknologi. Det må utformes et helhetlig forvaltningssystem for akvakultur, som er rettet mot størst mulig verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

En stortingsmelding kan ikke gi alle svarene, men er et godt utgangspunkt for videre prosesser for en forsvarlig forvaltning av naturressursene våre, mulige grep for å stanse den negative klimautviklingen, og samtidig møte verdens behov for sunn mat gjennom videreutvikling av norsk akvakulturnæring.

Avslutningsvis vil vi oppsummere med svar på et utvalg av spørsmålene vi ble utfordret på:

1. Når vi i 2050 har nådd natur- og klimamål, hva er de tre viktigste grepene som ble gjort i dag for å komme dit?
 - Satsning på bærekraftig sjømatproduksjon gjennom rammebetingelser som gir tilstrekkelig tilgang på egnet areal, herunder havvern på linje med jordvern på land, og målrettet teknologiutvikling, inkludert utvikling av ny fangstteknologi med mål å redusere bifangst og redusert energiforbruk.
 - Erstatning av fossilt drivstoff gjennom en målbevisst politikk særlig rettet mot fangstfartøyer, men også når det gjelder de øvrige ledd i verdikjeden.
 - Endring i sammensetningen råvarer brukt i fiskefôr og i produksjonen av fiskefôr gjennom økt bruk av fangst fra lavere trofiske arter fra havet.
2. Hvilke viktige rammer og hensyn må de to meldingene ha med seg fra ditt ståsted?

Det er kryssende behov i valget av løsninger for å løse natur- og klimakrise, der det kan være utfordrende å enes om tiltak. Det er svært viktig at behovet for å kompromisse i valget av tiltak belyses grundig i stortingsmeldingene. All matproduksjon må økes for å dekke behovet til den voksende verdensbefolkningen. Samtidig må de totale

miljøpåvirkningene ned globalt, og ikke minst må vi håndtere de områder der bæreevnen allerede er overskredet. Begge meldingene må å belyse viktigheten av at arbeidet med beskyttelse av natur gjøres målrettet og kunnskapsbasert, gjennom tydelig forvaltning og med en sammenhengende og forutsigbar bruk- og vern- politikk, da dette i stor grad vil kunne berøre og påvirke potensialet for sjømatproduksjon, både gjennom høsting og akvakultur. Meldingene må tydeliggjøre både behovet for og utfordringene med å ivareta de ulike deler av FNs mål og strategi for en bærekraftig utvikling. Sjømat Norge ber om at arbeidet med naturrisiko knyttes opp mot begge stortingsmeldingene.

3. Arealbruksendringer er en stor utfordring både for natur og klima. Hva bør meldingene legge frem for å sikre at arealbruken fremover bidrar til at vi når natur- og klimamålene?
 - Det må beskrives hvordan det skal sikres tilstrekkelig areal for å oppnå økt sjømatproduksjon også i Norge.
 - Det må fremlegges en klar strategi for økt kunnskapsutvikling som gir tilstrekkelig grunnlag for økt sjømatproduksjon, men innenfor rammene av FNs mål om bærekraftig utvikling.

4. Internasjonalt samarbeid er nødvendig og viktig for å løse klima- og naturkrisa. Hvordan kan internasjonalt samarbeid styrkes på klima- og naturområdet i årene fremover?

På regionalt nivå med større grad av samhandling med EU innenfor og utenfor rammene for EØS-avtalen. Økt støtte til bærekraftig utvikling i "fattige" land.

5. Naturavtalen er et rammeverk for alle. Hvordan kan vi sikre at alle samfunnsaktører og hele myndighetsapparatet i denne regionen tar sin del av ansvaret for å gjennomføre naturavtalen og stanse tapet av natur innen 2030?
 - Sjømat Norge mener det er viktig at oppfølgingen av naturavtalen gjøres som et samarbeid mellom alle berørte sektorer, slik at all påvirkning sees i sammenheng, både i forhold til de øvrige målsetninger i FNs strategi for bærekraftig utvikling, og ved at forvaltningen av hav- og kystområdene blir helhetlig og økosystembasert.
6. Hva trenger kommuner, næringsliv og andre av kunnskap og virkemidler for å ivareta naturen bedre i denne regionen?
 - Kommunene er viktige i arealdisponeringen, med plan- og bygningsloven i hånd. De har ansvar for å disponere sine arealer på den best mulige måten, både for naturbevaring, rekreasjon, klima og verdiskaping. Gode veiledere og handlingsplaner må utformes slik at kommunene, sammen med øvrige myndigheter, kan forvalte arealene helhetlig.

- Det er viktig at vern i kombinasjon med næringsutvikling vurderes nøye der dette kan være en mulighet, slik at det ikke vernes uforholdsmessig mye areal som ikke samtidig kan brukes til matproduksjon.
7. Hvilke andre grep enn vern kan vi ta for å sikre langsiktig beskyttelse og bevaring av viktige naturområder, jamfør mål 3 i naturavtalen.
- Bevaring er ikke det samme som vern. Intet havområde er uendret som følge av utviklingen de siste 60-70 årene. Det betyr at man innen 2030 må ha klar strategi for hvordan et bevaringsmål skal nås og at utgangspunktet (dvs at også referansepunktet) må defineres analogt til hva EU har gjort når det gjelder tiltak mot avskoging. FNs mål om bærekraftig utvikling begrenser seg ikke til 30 % av havet og heller ikke 30 % av de enkelte staters økonomiske soner. Hva som kan anses som bevaring må derfor presiseres, slik at tiltak for å sikre bevaring kan omfatte kombinasjoner av utslippsbegrensninger, ulike begrensninger av aktiviteter som har effekter på sjøbunn, kvotereguleringer av ulike typer fangst, spesifikke krav til fangstutstyr for å redusere bifangst, positiv liste av aktiviteter som kan tillates i kombinasjon med ulike typer vernesoner, tiltak for restitusjon av biodiversitet (artsspesifikk eller generell) i nærmere spesifiserte områder osv.
 - Måloppnåelsen av tiltaket "vern" er ikke lett å vurdere, spesielt ikke i havet. Sjømat Norge er opptatt av å belyse viktigheten av at arbeidet med beskyttelse av natur gjøres målrettet og kunnskapsbasert, gjennom tydelig forvaltning og med en sammenhengende og forutsigbar politikk.
 - Sjømat Norge stiller spørsmål ved om prosentmål for vern er en god tilnærming til bevaring av natur. Det er store forskjeller mellom utfordringene i ulike områder og behovene for forvaltningstiltak varierer deretter, derfor ønsker vi fremme at 100 % bevaring kombinert med bærekraftig utvikling er riktigere mål, slik høynivåpanelet (havpanelet) for en bærekraftig havøkonomi har beskrevet.
Streker på et kart blir misvisende når vi snakker om vern. For å se hele bildet knyttet til den totale bevaringseffekten for naturen i et gitt område, må vi se på både samlede aktiviteter og forvaltningstiltak, og hvordan disse fungerer sammen. En hovedutfordring i havforvaltningen globalt er manglende gjennomføring av mål og tiltak i forbindelse med for eksempel bærekraftmålsetningene.
 - Naturavtalen, som ble besluttet i desember 2022, er et av delmålene at minst 30% av land og hav på jorden skal bevares innen 2030. I dette arbeidet er det sentralt å vurdere hvordan næringsutøvelse og utvikling skal inkluderes. Statenes rettslige forpliktelser til bevaring og forvaltning av levende marine ressurser følger av Havrettskonvensjonen og FN-avtalen om fiske. Nylig er det også vedtatt bevaringsmål i Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD). Disse er ikke rettslige forpliktelser, men politiske mål. Målene kan nås på to måter: gjennom verneområder eller ved «andre effektive arealbaserte bevaringstiltak» (se over). Sjømat Norge mener at reguleringer av blant annet fiskerier kan ha positive

bevaringseffekter for natur, og at slike tiltak derfor skal kunne regnes med i «bevaringsprosenten» sammen med verneområder. Fiskerireguleringer faller i kategorien arealbaserte tiltak, som betyr at Norge ligger godt over 30% i måloppnåelsen i havet.

8. Med utgangspunkt i 2050-utvalgets hovedanbefalinger (se lenke), hva bør klimameldingen prioritere å følge opp, sett fra ditt ståsted?
9. Hvordan legge til rette for en rettferdig omstilling til lavutslippssamfunnet, og hvordan bør en klimapolitikk som når klimamålene innrettes slik at den har legitimitet og aksept i samfunnet?

Meldingen omfatter et meget bredt spekter av områder og type virksomheter som alle må iverksette tiltak for å redusere klimafotavtrykkene, og det er åpenbart at matsystemene i Norge må være en del av omstillingen til et lavutslippssamfunn. Som vi har pekt på ovenfor, legger utvalget til grunn kompleksiteten i målsetningene og at "*matsystemet i et lavutslippssamfunn skal bidra til å nå flere samfunns mål, blant annet knyttet til matsikkerhet, helse, bosetting, distriktpolitikk og sysselsetting. De politiske målene i hele matsystemet må være basert på at Norge skal bli et lavutslippssamfunn. En fornuftig omstilling innebærer gradvise endringer, og beslutninger som tas i dag vil ha stor innvirkning på matsystemet i 2050. For at de ulike målene ikke skal undergrave hverandre, blir det viktig at de justeres og tilpasses hvordan de påvirker oppnåelsen av andre mål. Politikktiltak kan ha som mål å påvirke både produksjon av mat og konsum av mat. Ved vurdering av om ulike nasjonale tiltak vil få de tilsiktede effekter, må det tas hensyn til hvilke tilpasninger de gir opphav til, både nasjonalt og internasjonalt.*"

Vi takker for muligheten til å bidra til at stortingsmeldingene for den norske implementeringen av klima- og naturmangfold også ivaretar Norges bidrag til de øvrige sjømatrelevante målsetningene i FNs strategi for bærekraftig utvikling, dvs økt matproduksjon med total sett lavere grad av miljøpåvirkninger med fokus der jordens bæreevne allerede er overskredet.

Skal verden nå målene i Parisavtalen om å begrense den globale oppvarmingen til godt under to grader, da er vi nødt til å utnytte potensialet som ligger i havbaserte løsninger.

Vennlig hilsen

Sjømat Norge

Marit Bærø

Fagsjef miljø og helse